

Kosketuksia suunnitteluun globaalilla aikakaudella

THORNLEY, ANDY & YVONNE RYDIN (2002; toim.).
Planning in a global era. 404 s. Ashgate, Aldershot.

Löyhästi tematisoitu artikkelikokoelma pohtii kaupunkien ja alueiden suunnittelua aikana, jota luonnehditaan globaaliksi. Se aika on kirjan brittitoimittajien Andy Thornleyn ja Yvonne Rydinin mukaan jo alkanut. He esittävät kirjansa johdannossa ja ensimmäisessä artikkelissa (Thornley yhdessä Peter Newmanin kanssa) globalisoitumisen määrällisesti ja laadullisesti havaittavana muutoksena, joka koostuu monenlaisen liikkuvuuden lisääntymisestä, havahtumisesta maapallon ympäristön tilaan, poliittisten toimijoiden välisten suhteiden muutoksesta ja kulttuuristen arvojen uudelleen muovautumisesta. Johdanto lähettää lukijan etsimään vastauksia kysymykseen: ”Jos maailma muuttuu maapalloistumisen myötä jollakin perustavaa laatua olevalla tavalla, miten suunnittelun tulisi muuttua sen mukana?”

Kahdessa seuraavassa artikkelissa pyritään kartoittamaan, missä määrin globaali talous on ulottautunut erilaisiin kaupunkeihin ja miten tämä liittyy paikallisiin lähtökohtiin. Asato Saito kuvaa kiinnostavasti tapaa, jolla Japanin valtio on pönkittänyt Tokion asemaa globalisoitumisstrategian avulla. Sekä laajamittaiset julkiset investoinnit fyysiseen infrastruktuuriin että valtion suojeleman reippaan gryndauksen saattelama kaupunkiudistus saatiin ajettua läpi helpommin vetoamalla kansallisiin hyötyihin, joita Tokio toisi päästessään globaaliksi keskuksiksi. Artikkelissa on hieno silta teoksen alkuosan keskusteluun globaalin, lokaalin ja väliin jäävän kansallisvaltion roolien triangulaatiosta ja perusteltua kritiikkiä Saskia Sassenin globalisoitumistutkimuksen lähtöasetelmiin, joissa kaupunki näyttäytyy usein joko globaalien voimien sätkynukkena tai ylivertaisena kaupunkikoneena. Kummaltakin kantilta kansallisen tason rooli sivuutetaan Saiton mielestä liian kevyesti.

Seuraavassa artikkelissa etsitään Meksikosta (Meksiko City), Turkista (Istanbul) ja Kiinasta (Guangzhou) näyttöä sille Sasseninkin esittämälle väittämälle, että meneillään on kansainvälisen liike-elämän, rahoitusmarkkinoiden ja niitä tukevien palvelujen keskittyminen globaalin tason keskuksiin, joissa suurimmat rahalliset voitot kääritään. Tälle löydetään selviä todisteita kaikista kolmesta kaupungista, samoin kuin näyttöä sille käsitykselle, että valmistusteollisuus siirtyy vähitellen pois globaalikaupungeista, vaikka sitä edelleen ohjaillaan niistä käsin. Tapauskaupunkien tarinoiden taustalla kulkee sama juoni: vähittäinen talouden liberalisoiminen, protektionistisen kaupan purkamisen ja näitä seurannut talouskasvu. Kansallisten linjausten merkitys on tässäkin ilmeinen.

Kirjan alkuosassa lukija on kuulevinaan taustalla Saskia Sassenin (2003: 23) kysymyksen: ”Vaikka tietotekniikka sallisikin toimintojen hajauttamisen, voidaanko kuitenkin kuvitella, ettei fyysisten keskittymien merkitys säilyisi tai korostuisi taloudellisen kontrollin, omistuksen ja voitonhimon keskittyessä (ks. myös *Atlas...* 2003)?” Kirjassa vältellään kuitenkin suoria päätelmiä maapalloistumisen piikkiin luettavista vaikutuksista, ilmeisen tietoisina moisen tarkastelun vaikeudesta. Voidaan nimittäin sanoa, että monien mittareiden perusteella globaalin talouden kelkasta tipahtaneen Afrikan tulevai-

suus riippuu paljoltikin juuri globalisoitumisen vaikutuksista. Eikö se, että pudokkailla on entistä hankalampaa, ole nimenomaan yksi näistä vaikutuksista (Castells 1998: 161–162)? Kirjan toimittajat eivät kuitenkaan näytä hahmottavan asiaa näin. Heille globalisoituminen on prosesseissa, ei niinkään niiden konteksteissa. Globaalin pitää ensin tulla ja koskettaa kaikkia ollakseen olemassa. Voiko siltä pohjalta väittää, että kyse olisi jostain perustavanlaatuisesta muutoksesta? Tässä suhteessa Thornleyn ja Rydinin kirjaa on mielenkiintoista lukea rinnakkain kaupunkijärjestelmiä koskevan kirjallisuuden kanssa, sillä siinä usein korostetaan nimenomaan rakenteiden pysyvyyttä (esim. Batty 2001), sitä, miten uudetkin talouden logiikat ensisijaisesti suhteutuvat jo olemassa olevaan.

Teoksen keskiosan artikkeleissa (6–9) irtaudutaan lähes kokonaan globalisoitumisen teemasta. Tämä hie-man hämmentää lukijaa, vaikka suunnitteluteoreettinen välisoihto onkin monella tavalla korkeatasoinen. Bent Flyvbjerg ammentaa edelleen kuuluisasta Aalborg-tapaustutkimuksesta (Flyvbjerg 1998), mutta kertoo myös kokemuksistaan kyseisen tutkimuksen vaikutuksista suunnittelukäytäntöihin. Hän haastaa tutkijan pistämään itsensä peliin ikään kuin koko kehollaan, marsimaan tutkimuksen kohteena olleiden luo esittelemään tuloksia, jopa uhkarohkeasti. Yonn Dierwechter rakentaa artikkelissaan yhteyden Henri Lefebvren käsitteistön ja kapkaupunkilaisen arkielämän välille käyttäen taitavasti apunaan Scott Lashin, Zygmunt Baumanin, Torsten Hägerstrandin ja Leonie Sandercockin ajatuksia. Vanessa Watson jatkaa sujuvasti esittelemällä kahta innoittajaansa: kommunikatiivis-pragmaattista ja kriittisesti orientoitunutta suunnittelun tutkimusta. Molemmilta pitäisi Watsonin mukaan oppia, jos halutaan käyttää suunnittelun ammattilaisten vähitellen kertyviä kokemuksia yhteisessä oppimisprosessissa. Watsonin neuvot kelpaisivat hyvin myös tapaustutkimuksen oppikirjaan.

Kahdeksan viimeistä artikkelia luovat yhteyden niin ekologiseen asiantuntemukseen kuin sosiaaliseen eriarvoisuuteen suunnittelijan arjessa. Nämäkään artikkelit eivät linkity yhtä mielekkäästi johdannon asettamaan kontekstiin kuin kirjan alkuosa. Yksittäissuorituksina tai parivaljakkoina ne sen sijaan toimivat, osittain vallan mukaansatempaavasti. Esimerkiksi norjalaisartikkeli valtion ympäristöviranomaisten keskuudessa havaittavasta biosentrisestä paradigmasta täydentää ruotsalaisartikkelia ekologian ammattilaisten lokerosta maankäytön suunnittelun kentällä. Kaikki artikkelit eivät ole löytäneet henkiystäviään. Etelä-Afrikan maakuntien omien suunnittelulakien tarpeellisuutta pohtiva Mark Oranjen artikkeli oli mielenkiinnon ilman suunnittelulainsäädännön reunaehtoja, eteläafrikkalaisen suunnittelijan arkitodellisuutta, jota Philip Harrison ja Michael Kahn ovat ujutaneet omaan analyysiinsä KwaZulu-Natalin maakunnan suunnittelusta. Tässä näkyy, että kirja on koottu suunnittelun tutkijoiden kansainvälisessä konferenssissa Lontoossa vuonna 2000 pidettyjen esitelmien pohjalta, ehkä liiaksi alkuperäistä sessiojakoa noudatellen.

Kirjoittajien taustojen ja kohdealueiden kautta teoksessa on edustettuna laaja kirjo maita ja kansoja. Toimittajat Thornley ja Rydin ovat ”perusbrittejä”, jotka ovat yhdessä Newmanin kanssa tehneet tutkimusta myös

Euroopan tasolla. Globaali mittakaava lienee heille uudempi innostus, joka on ehkä herännyt tohtoriopiskelija Saiton kanssa tehdyn yhteistyön kautta. Oranje ja Watson ovat Etelä-Afrikasta. Pirstävää on nähdä myös muutamia egyptiläistäustaisia tutkijoita kirjoittajien joukossa. Oman suosikkiartikkelini kirjoittajalla Yonn Dierwechterillä on elämäkokemusta neljästä maanosasta. Edustettuna ovat myös Saksa, Puola, Skotlanti, Hongkong ja Indonesia.

Dierwechterin artikkeli on tosiaan kertakaikkisen hieno. Siinä yhteys viitekehysten ja kolmen käsiteltävän tapauksen välillä toimii moitteettomasti. Kirjoituksen ytimessä on harmaan talouden ja siihen kietoutuvien elämäntilanteiden merkitys, sekä tavallisen ihmisen että suunnittelijan arki. Yksi tapauksista tuo mieleen hiljattain Suomessa teatterilevityksessä olleen *Bowling for Colombine* -elokuvan episodin, jossa matkustetaan yksinhuoltajaäidin mukana päättömän pitkiä työmatkoja kahden kehnosti tuottavan työn ja kotona odottavan pojan välillä. Dierwechterin päähenkilö on ilman viranomaislupia pitämässään kojussa paahdettua maissia kaupusteleva Mama J. Työntäteisten päiviensä aikana tämä hakee maissinsa pimeästi plantaasin ”harmailta” kauppailta, hyödyntää ”harmaita” kuljetuskanavia ja ostaa maissin paahtamiseen tarvittavat polttopuut mieheltä, joka hankkii ne omia ”harmaita” reittejään. Vaikka Mama J:lle jää juuri ja juuri tarpeeksi rahaa kolmen lapsen ruokkimiseen, hänen arkirutiinsa ovat valtaosaltaan kytköksissä epämääräiseen mutta läpitunkevaan tuotteistumiseen, joka vie tilaa ”läsnäolon hetkiltä” (ks. Villanen & Ilmonen 2002 Lefebvren keskeisistä käsitteistä). Dierwechterin kaksi muutakin tarinaa ovat kiinnostavia.

Kirja on saatavilla vain kovakantisena eli kovahintaisena painoksena, mutta silti sitä voi suositella niin suunnittelun tutkijalle kuin opetustarkoituksiinkin. Se kelpaa kuitenkin vain osittain osviitaksi mietittäessä kirjan nimen hahmottamaa asetelmaa, suunnittelun ja globalisoitumisen välistä jännitettä.

KIRJALLISUUS

- Atlas der Globalisierung* (2003). 192 s. Le Monde Diplomatique, Berlin.
- Batty, M. (2001). Polynucleated urban landscapes. *Urban Studies* 38: 4, 635–655.
- Castells, M. (1998). *End of Millennium. The Information Age, volume III*. 418 s. Blackwell, Cambridge.
- Flyvbjerg, B. (1998). *Rationality and power. Democracy in practice*. 290 s. The University of Chicago Press, Chicago.
- Sassen, S. (2003). Cities, foreign policy and the global economy. *Teoksessa European cities in a global era – Urban identities and regional development – Messages and conclusions*, 20–31. Ministry of the Environment, Copenhagen. (Saatavilla myös osoitteessa <www.mem.dk/lpa/publikationer/Global_UK.pdf>)
- Villanen, S. & M. Ilmonen (2002). Henri Lefebvren keskeisiä käsitteitä. *Yhdyskuntasuunnittelu* 40: 3–4, 38–39.

KAISA SCHMIDT-THOMÉ

*Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus,
Teknillinen korkeakoulu*